

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р Саша Владимирова Тодорова

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен доктор по научна специалност „социология” шифър 05.11.01.

Основание за предоставяне на рецензията: участие в състава на Научно жури по защита на дисертационен труд, съгласно Заповед №1578 от 28.06.2016 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски”, Благоевград

Тема на дисертационния труд: „Социологическа концептуализация на одита на средствата от Европейския съюз и неговите социални ефекти”

I. Информация за дисертанта

Галина Димитрова Стоянова е зачислена като докторант през 2014 г. със Заповед № 99/27.01.2014 г. по докторска програма към Философския факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски”, Благоевград.

Обучението е осъществено през период 27.01.2014 г. до м.....2016 г.

Дисертантката е възпитаничка на УНСС. Има завършена ОКС „бакалавър” със специалност „Икономика” и ОКС „магистър” по специалност „Икономика”. Участвала е в обмен на студенти по програма Сократ – Еразъм във Фрибург, Швейцария. Има пет сертификата за придобита квалификация в областта на одиторската дейност, единият от които е от Федералното министерство на финансите на Германия. Има седем участия в обучение по одитиране в страната и чужбина и три участия с доклад в международни конференции и семинари.

Галина Димитрова Стоянова работи като главен одитор в Изпълнителната агенция „Одит по средствата от ЕС”, София.

По време на докторантурата Галина Димитрова Стоянова стриктно изпълнява своя индивидуален план.

II. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в обем от 248 страници, значително повече от изискванията за този вид разработка. Структуриран е в четири глави, увод, заключение, приложения. Приложеният списък на използваната литература наброява 206 източника, от които 29 са чуждестранни. Приложен е и списък на използваните документи – 82 броя. Възприетата структура се характеризира с последователност, която разкрива логиката на анализа.

Проблемът за актуалността на дисертационния труд е безспорен. Безспорно е и обстоятелството, че тази актуалност непрекъснато расте поради характера на инвестиционната политика у нас, силно зависима от европейските средства, чуждестранните инвестиции и ограничена роля на националния капитал в съвременните условия на пренебрегнатите уроци и подценени рискове след БРЕКЗИТ.

Целите и произтичащите от тях задачи на изследването са точно и ясно формулирани. Същото се отнася и за обекта и предмета на изследването, както и за изследователската теза, която гласи „коригиращите въздействия на одита в управленския процес разрешават проблеми и увеличават положителните резултати (ефекти) при усвояването на средствата от ЕС за сметка на отрицателните. (стр. 9)

Възприетата методика на изследването съответства както на поставените цели и задачи, така и на обекта и предмета на изследването.

Социологическата концептуализация на одита на средствата от ЕС и неговите социални ефекти е направена през призмата на новите условия, условия на динамична икономически и бързо променяща се среда, които императивно налагат пестеливо отношение към всички ресурси, в т.ч. и към средствата от ЕС, за да се насочат там, където има най-голяма нужда от подобна помощ и тя да осигури реални, значими резултати, а не просто усвоени средства.

III. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Съдържанието на дисертационния труд и осъществения анализ имат две изследователски полета: а.) концептуализацията на одита на средствата от ЕС и б.) характеристика на социалната практика с присъщите ѝ положителни и негативни ефекти. Тези проблеми на одита са свързани с управленския процес в национален и европейски мащаб.

Теоретичният анализ е насочен към институционализацията на одита с широко използване на историческия подход за разкриването на генезиса на одита в световната теория и практика. Разглежда се неговото развитие в различните епохи от цивилизационното развитие, както и топографския му аспект по отделни страни. Постъпателно на развитието на одита се появяват и развиват и отделните негови инструменти: „изслушване на отчети“, „наблюдаване и проверка на достоверността и правилното отразяване на публичните средства от държавните служители“. Разкриват се и познавателните възможности на вътрешния и външния одит, мястото му в професионалното разделение на труда и появата на професията на одитора.

Теоретичните граници на анализа са разширени с описанието на дейността на одитора, правната основа на одитирането и неговата насоченост към защитата на държавния финансов интерес.

Поставен е въпросът за същността на одита, приведена е дефиниция на понятието одит, умело и аргументирано е направено разграничението между контрол и одит, изведени са неговите основни характеристики, показани са сходствата и различията между одит и контрол, както и отделните етапи, през които той преминава: подготвителен, провеждане, приключване, оценяване на адекватността на своевременността на предприетите от ръководствата действия..

В теоретичните проблеми на одита като управленски процес дисертантката с основание включва субектите на системата за управление и контрол на средствата от ЕС като акцентира върху мястото и ролята на одитиращия и сертифициращия орган, Комитета за наблюдение, Съвета за координация, Централното координационно звено. Разкритите връзки и взаимодействие между тях са показателни за социологическия аспект на анализа.

С анализа на обекта и предмета на одита на средствата от ЕС и на обуславящите го фактори (външни и вътрешни) се постига необходимата цялостност и пълнота, която умело е допълнена с емпирични аргументи. С това дисертантката показва умението си да съчетава теоретичното и емпиричното в научното търсене.

Направен е опит за оценка на политиките на интеграция на България към ЕС и значението на одита в тях. Изборът тази оценка да се прави по отделни периоди (предприсъединителен, следприсъединителен и етапите при всеки един от тях) дава възможност за постигането на по-точни и конкретни оценки, което на практика разкрива възможността за по-бърза и съответстваща корекция в управлението на тези средства и постигането на нови положителни ефекти. Направените в тази връзка схеми, фигури и таблици са показателни за теоретичните познания на дисертантката и умението ѝ да ги ползва за разширяване и задълбочаване на анализа в теоретичен и емпиричен аспект.

Описаната сравнителна перспектива със страните от Централна и Източна Европа по отношение на усвоените средства има значение за оптимизирането на управлението на тези средства у нас с оглед постигането на по-добър социален ефект. На основата на статистическа и оперативна информация дисертантката разкрива конкретните ползи от европейските средства най-напред за институционалното изграждане на системата, а след това за отделните направления в националното стопанство – инфраструктура, земеделие и др.

Дисертантката заслужава висока оценка за разкриване на проблемите, пропуските и грешките при използването на европейските средства. Тяхното типологизиране разширява и задълбочава анализа и му предлага изключително приложен характер, което е важно за подобряване на социалната практика как в бъдеще да се работи с бенефициентите, как да се преодолеят трудностите при получаване на банкови кредити, как да се

облекчи сложната и обемна документация, как да се приземят високите очаквания на бенефициентите и как бенефициентите да се подготвят за участие в обществените поръчки. Не са пропуснати и проблемите с публичното администриране, сред които като особено важен се очертава проблемът с фокусирането върху финансовото изпълнение, а не върху постигнатите резултати. Разкритите проблеми при одита на средствата от ЕС също така имат своето значение за по-бързото ориентиране към добрите практики, постигнати в други страни.

На основата на анализа се правят препоръки за социалната практика през новия програмен период 2014-2020 г., чието приложение безспорно би довело до повече, по-добри и по-дълбоки социални последици в страната ни. Особено внимание заслужава проявеният усет и умение да разкрие наличието на изследователска ниша за изучаване на одита при управлението на средствата от ЕС в социологически аспект. В тази връзка тя сочи какво представлява социологическият подход, а именно:

- поставянето на акцент върху поведението на всички актьори, причините за това и настъпилите резултати от дейността им;
- установяване на връзките и взаимодействието между отделните елементи на процеса на управлението на средствата на ЕС;
- наличието на социологически инструментариум за оценка на въздействието на одита като превантивна функция на контрола при управлението и усвояването на евросредствата;
- емпиричната социологическа информация е нужна на другите обществени науки, които изучават европейските средства за България през призмата на своя обособен предмет. Емпиричната социологическа информация е нужна на социалната практика в посочената област за преодоляване на допуснати грешки, пропуски, проблеми при (не)усвояване на средствата от ЕС.

Впечатлява фактът, че методологичните основи на проведеното от нея емпирично социологическо изследване съответстват на целите и задачите на дисертационния труд, видяни през познавателните възможности на социологията и нейния подход. Разработената методика е оригинална със съчетаването на различни методи при анализиране на проблема (исторически, икономически, социологически), което е позволило по емпиричен път да се разкрият съществуващите дефицити по отношение на нормативната база, човешкия капитал, социалния капитал, институционалното изграждане, институционализацията на одита. Успешно е съчетанието и на методите за набиране на емпирична социологическа информация: контент-анализ на документи, анкета, експертна оценка и дълбочинно интервю. За приложението на всеки един от тези методи е разработен коректен инструментариум. Преодоляна е основната трудност при експертната оценка – съгласието на експертите да

участват в подобни изследвания и още повече, с малки изключения, участието им да е поименно.

За изясняването на същността на одита е използван богат категориален апарат. Приложен е и речник на използваните категории.

IV. Оценка на научните и научно-приложните приноси

Посочените в приложената справка приноси към документите към защитата произтичат от анализа в дисертационния труд. Това е най-важното основание да ги приема.

Към научните приноси, които засягат развитието на теорията за управление на финансови средства добавям аргументацията, свързана с анализа на структурните и кохезионните политики и пропуснатите ползи.

Към научно-приложните приноси следва да се включат анализът, изводите и препоръките, свързани с управленската практика на различни равнища. Сравнителният анализ в тази посока и направените оценки са важни за работата и успеваемостта през новия програмен период 2014-2020 г.

V. Оценка на публикациите по дисертацията

По темата на дисертацията са направени пет публикации, едната от които е приета за печат. Две от тези публикации са в научни списания и три в сборници с доклади от научни изяви, организирани от ЮЗУ и УНСС.

VI. Оценка на автореферата

Предоставеният автореферат на дисертационния труд отговаря на съдържанието му. Структурата, обемът и изложението в автореферата дават пълна представа на читателя за извървяния път от дисертантката, получените резултати и тяхната значимост за стопанското и социалното развитие на страната.

VII. Критични бележки и препоръки

Анализът на дисертационния труд дава възможност да се формулират по-конкретни предложения за практиката с оглед постигането на по-добри резултати. Би било добре да се посочат и конкретните адресати, които би следвало да работят за отстраняването на посочените проблеми, грешки, пропуски или корупционни практики.

Би било добре дисертантката да продължи своята изследователска работа по одита в новия програмен период 2014-2020 г.

Въпроси

1. Какви са възможностите да се преодолее акцентът при одита върху финансовото изпълнение вместо върху постигнатите резултати?
2. Кои са добрите управленски решения за преодоляване на негативните страни, свързани с обществените поръчки?
3. Кои са промените в одита през новия програмен период, довели до опростяване цикъла на управление на проектите?

Заклучение

- Много добрата теоретична подготовка на дисертантката ѝ е позволила да извърши огромна проучвателна работа, насочена от една страна към установяване на научното наследство, свързано с одита, а от друга – към подготовката и провеждането на авторско изследване по темата на дисертационния труд
- Възприетата методология на изследването отговаря на поставените цели и задачи, което прави възможно тяхното изпълнение.
- С помощта на съвременни научни методи, приложени професионално са получени научни резултати, които са основание за това, че тя има качества на сериозен изследовател.
- Високо равнище на информираност, видно от използваната литература и богатия научен апарат. Коректни цитирания като показател за морал в науката.
- Проявена научна смелост и гражданска отговорност посредством извеждането на негативните страни (проблеми, пропуски, грешки) в процеса на одитирането.
- Умението да се проблематизира и обобщава и на тази основа да се търсят верни и възможни пътища за усъвършенстване на социалната практика.

На това основание с дълбока убеденост препоръчвам на уважаемото Научно жури да присъди на Галина Димитрова Стоянова образователната и научна степен „доктор” по научна специалност 05.11.01. „социология”. Лично аз ще гласувам „за”.

Рецензент:
(доц. д-р Саша Тодорова)